

BUDA-PESTA

7 Dec. st. v.

19 Dec. st. n.

Va eși duminică.

Redact.: strad'a Havas nr.1

Nr. 49.

Anulu XI.

1875.

Pretulu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

Modulu alegerii Domniloru la Romani.

— Fragmentu din cursulu despre Dreptulu Constitutionalul alu Romaniloru. —

In o lectura a mea am aretatu, că la Románii cei vechi, atátu in epoc'a regiloru, precum si sub imperati, tronulu a fostu electiv in tóta puterea cuventului; nimeni nu putea deveni principe de cătu numai *jussu populi*, adeca prin alegerea tierii. V'am aretatu apoi, domniloru, că Romanii nostrii spariati de tristele consecuentii ale sistemii electiv pure, căci tóta lumea recunósce, că rivalitátile candidatiloru la domnia au fostu una din cauzele cele mai directe ale caderii imperiului romanu; Romanii, condusi de spiritulu timpiloru moderni, au adoptatu ereditatea tronului: Tuhutum in Transilvania, Assanii peste Dunare, Basarabii in tier'a Romanésca, famili'a lui Gladu in Banatu, Bogdanidii in Moldova au fostu principi ereditari. Cu tóte aste, de si introducându sistem'a dinastica, totusi strabnii nostri n'au fostu in stare de a respinge cu totulu, de a uitá cu deseversire, de a nesocoti traditi'a romána. Originea unui omu, a disu, pare-mi-se marele poetu spaniolu Calderon, — originea unui omu este ca o musica eterna, ale careia tonuri nemuritoare resuna din parinte in fiu, din generatia in generatia. Tonulu nemuritoru alu eternei musice románe a fostu electivitatea tronului; si persistenti'a acestui

tonu de ilustra origine fu atátu de puternica, in cătu nici chiar admitendu in principiu sistem'a ereditara séu dinastica, Romanii totu inca n'au datu la o parte electivitatea.

Tuhutum, Assanii, Basarabii, Gladu si Bogdanidii au fostu domni ereditari numai cu conditi'a, că fia-care nou succesoru alu tronului sè fía confirmatu prin alegere. Poporulu si-reservá facultatea de a alege dintre membrii anume pe celu mai demnu de a purtá corón'a si sceptrulu, éra la casu déca dinasti'a nu presintá nici unu asemenea barbatu, ei bine! intr' unu asiá casu, care trebuiá sè se intemple fórte rar, tier'a avea dreptulu de a alege la domnia pe unu omu de altu nému. Acestu dreptu alu tierii érá unu dreptu normalu, unu dreptu recunoscutu chiar de principii cei mai ereditari ai Romaniloru. Alesandru celu Bunu, unulu dintre domnii cei mai gloriosi ai Moldovei, din dinasti'a Bogdanidiloru, incheiá totu-de-una chrisóvele sale cu formul'a: „rugámu pe succesorulu nostru de a intari acésta donatia; fia acelu succesoru dintre fíii nostri, séu din némulu nostru, séu chiar déca se va intemplá sè aléga Ddieu pe unu domnu de altu nému.“ Vladu voda Draculu, tatalu faimosului Tiepesiu si unulu dintre principii cei mai absoluti ai tierii

Romanesci din famili'a Basarabilor, intr'unu chrisovu din 1437, aflatoru in archiv'a Statului, dice: „éra dupa mórtea nóstra, pe cine va alege Ddiu a fi domnu tierii Romanesci, séu dintre posteritatea cea iubita a domnfei mele, séu dintre rudele domnfei mele, ori chiar pentru pecatele nóstre dintre ómeni de altu nému.“ Acésta formula sacramentală o veti gasi, domnilor, precum am spus'o in lectur'a trecuta, in chrisóvele romane de óre-care importantia pana la epoc'a fanariotiloru. E bine! candu unu Alesandru celu Bunu recunósce, cà Ddiu, adeca tíer'a, — vox populi vox Dei, — póte sè-si aléga unu principe de altu nému; candu unu Vladu Draculu marturisesce, cà pecatele dinastiei potu s'o indeparteze de la tronu: e invederatu, cà principiulu electivu nu numai coesistá cu principiulu ereditaru, ci chiar lupredominá; este invederatu, cà ereditatea erá subordinata electivitáti; este invederatu, cà spiritulu timpiloru moderni n'a fostu in stare sè birúesca la Romani traditi'a originei romane.

Acestu adeveru va deveni, domnilor, si mai claru prin descrierea modului in care strabunii nostri alegeau pe principii loru cei *soit-disant* ereditari.

Esemplulu celu mai vechiu este din secolulu IX, sunt acum 1000 de ani, candu Romanii din Transilvani'a de la Somesiu, dupa mórtea principelui pamenténu Gelon, au alesu la tronu pe Maghiarulu Tuhutum. Éta cum o descrie notarulu anonimu alu regelui Bela: „tunc habitatores terrae videntes mortem domini sui, sua propria voluntate dexteram dantes, dominum sibi elegerunt Tuhutum . . . et in illo loco qui dicitur Esculeu fidem cum juramento firmaverunt; adeca: atunci locuitorii tierii, vedindu mórtea domnului loru, au datu de buna voia man'a drépta lui Tuhutum, alegéndu-lu domnu pe dinsulu si au intaritu credinti'a prin juramentu in loculu numitu Esculeu. Precum amu spusu, domnilor, acesta este tabloulu celu mai vechiu alu unei electiuni domnesci la Romani. Ceea ce ni se pare a fi mai remarcabilu in acésta descriptia, sunt dóue puncturi: de antáiu alegatorii nu formau o clasa óre-care deosebita, ci erau toti locuitorii, *habitatores terrae*. Dara e si mai interesanta formalitatea alegerei prin darea manei: *dexteram dantes*, de unde urméza, cà principele erá unu simplu *mandataru* alu natiunii, de la care elu primiá *mandatulu* domnfei. Intocmai asiá se facea la vechii Romani, candu unulu altuia promitea fidelitate.

Éta unu pasagiu din Plautu:

Haec per dextram te, dextra retinens manu.

Obsecro, infidelior mihi ne fuas, quam ego sum tibi . . . ceea ce se póte traduce asiá: „ne dàmu unulu altuia man'a drépta cá semnu de fidelitate mutuala.“ In Terentie gasimu unu pasagiu cu totul analogu:

Cedo dextram: porre te idem oro ut facias . . .

Románii numiau acésta *mandatum*, darea manei, éra in sa-si actiunea *mandare*, a da man'a. Acésta formalitate se intrebuintiá la ei, nu numai intre particulari, nu numai in dreptulu privatu, precum se crede in genere, ci si in dreptulu publicu, ba chiar in relatiunile statului románu cu alte staturi. Asiá de pilda, candu Roma s'a aliatu cu Egiptulu, dice Valeriu Maximu, reprezentantulu Romei, in semnu de credintia reciproca, strinse man'a regelui egipténu: Pompilius manum Ptolemaei tamquam socii apprehendit. Asiá dara, dupa ide'a romanésca antica, darea manei drepte la alegerea lui Tuhutum avea intielesu de fidelitate mutuala intre noulu principe si poporul seu. Unulu dícea altuia, cá in Plautu: ti-dau man'a drépta, pentru cá tu sè-mi ffi totu atátu de credintiosu, precum sum eu tie:

. . . infidelior mihi ne fuas, quam ego sum tibi . . .

In alegerile domnesci mai moderne noi nu mai gasimu acésta frumósa formalitate; dara aflám alte detalie nu mai pucinu caracteristice si a carora origine e nu mai pucinu romána.

Despre imperiulu romano-bulgaru totu ce scimu in acésta privintia, este, cà alegerea domnului se facea, ca si la Romanii cei vechi, de cele dóue puteri ale statului, senatu si poporu. Astfelu, sub anulu 1258, cronicarulu bizantinu George Acropolita dice, cà nobleti'a intr'o adunare *ad hoc* a alesu de imperatu pe Constantinu Techu; éra unu altu cronicaru bizantinu, mai detaliatu, Niceforu Grigoras, adauga cà alegerea lui Constantinu Techu s'a facutu nu numai de adunarea nobletiei, ci si de plebea séu poporul de josu: conciliata sibi et plebis et eorum qui totius gentis illustrissimi ac lectissimi erant, benevolentia, illorum omnium voluntate princeps declaratus; adeca: castigandu simpati'a plebei si a magnatiloru, prin vointi'a tuturor elu fu alesu la domnia. Confrontandu acum cuvintele lui Gregoras cu pasagiulu din Acropolita, noi putemu trage conclusi'a, cà la Romanii de peste Dunare de

antâiu senatulu alegea o persóna démna de coróna si apoi plebea séu poporulu de josu confirmá acésta alegere, intocmai precum se facea in asemenea casuri si la Romanii cei vechi. Vom vedé indata, domniloru, cà totu asiá se alegeau principii si la Romanii din Moldova si tiér'a Romanésca in cursu de mai multi secolu, chiar pana la durerosulu momentu, candu negur'a fanarismului intunecà tronulu lui Dragosiu si alu lui Negru-voda.

Domnii mei! Care principe sè fi avutu óre mai putina trebuintia de a fi alesu, de câtu Stefanu celu mare? Pe de o parte elu erá fiu, nepotu si stranepotu de domnu; pe de alta parte elu a cuceritu Moldova cu sabi'a in mana, alungându din tíera pe predecesorulu si verulu seu Petru Aronu. E bine! ide'a, cà fara a fi alesu principele, nu póte fi legitimu si respectulu pentru institutiunile strabune; acésta idea si acestu respectu erau atâtu de profundu sadite in mintea si in anim'a Romaniloru, in câtu insu-si marele Stefanu, de si membrulu dinastiei, si de si cuceritoru alu Moldovei, totusi nu se crediù stapanu liniscitu alu tierii mai nainte de a trece si elu dupa obicei prin formalitatea electiunii. Éta ce díce cronicarulu Urechia: „Stefanu voda a strinsu boerii si mari si mici, si alta curte merunta, impreuna cu mitropolitulu, si cu multi calugari la (loculu numitu) dreptate, si i-a intrebatu pe toti: „este cu voi'a tuturoru sè le fia domnu?“ tunci toti cu unu glasu au strigatu: „in multi ani de la Dumnedieu sè domnesci!“ si cu voi'a tuturoru l'au radicatu domnu si l'a unsu de domnía mitropolitulu; si de acolo a luat Stefanu-voda sceptrulu tierii Moldovei si a mersu la scaunulu domnescu la Sucéva.

Ací este loculu, domniloru, de a admirá sublimulu geniulu alu lui Stefanu celu mare, dintr'unu punctu de vedere, din care nu l'a admiratu inca nimenea. Ómenii sunt facuti in genere astu-felu, in câtu superioritatea cui-va i irita, fia acea superioritate de ori si ce natura, intelectualá, morala, socialá séu chiar física. Pe noi ne dóre si ni se pare a fi o nedreptate din partea destinului, de a vedé pe unu altulu cà ne'trece, cà ne lasa in urma, cà ese din sfer'a obicinuitei mediocritàti umane. Acésta trasatura invidiósa a caracterului omenescu au observat'o deja doi dintre cei adanci observatori ai miscàriloru animei, Tacitu si Bacon. Ori câtu de mare sè fía unu omu, díce Tacitu, vulgulu din gelosía, cauta sè-i gasésca cu orice pretiu unu rivalu, numai pentru cà prin comparatia sè micisoreze câtu-si de putinu

meritele sale. Pentru cà ómenii, díce Bacon, — pentru cà ómenii sè póta iertá unui omu macaru in parte superioritatea geniului seu, trebuie cà acelu omu sè aiba séu sè afisieze unu defectu óre-care, unu defectu in umbr'a caruia sè i se recunósca meritele. Credeti óre, domniloru, cà putina a fostu multumirea Romàniloru candu, suferindu jugulu superioritãtii lui Cesaru, ei se mangaiu reprosiandu-i cochetar'f'a sa, vecinic'a elegãntia a coafurei sale séu manier'a afectata cu care elu aruncá tog'a pe umeri? Asiá dara, una dintre calitãtitele cele mai rare ale unui omu de geniulu este de a scí sè inventeze mijlóce de a se eclipsá din candu in candu, de a ascunde superioritatea sa sub unu velu abilu de moderatia si de modestia; de a dominá in fine intr'unu modu ori-cãtu de absolutu, fara cà sè aiba aerulu unui dominatoru. Acést'a este o arte intréga, o arte fórte complicata, dara pe care Stefanu celu mare o posedá intr'unu gradu estremu, si cá nici unulu dintre ceialalti principii romani. Se scie, cà dupa bataliele sale cele mai stralucite, elu atribuiá totu-de-una victori'a lui Ddieu séu vre-unui santu, declarandu in gur'a mare, cà elu insu-si nu este decâtu unu instrumentu nevrednicu alu Provedintiei. Pana si pe portretele sale elu luá pos'a si figur'a mai multu a unui dubovnicu, a unui anachoretu, decâtu acea a vitézului, de inaintea caruia tremurá Poloni'a, Turci'a si Ungari'a! Corespondenti'a si relatiunile sale cu puterile straine, chiar a dóu'a di dupa ce le umilise cu arm'a in mana, sunt unu modelu de modestia: ar crede cineva, cà vorbesce unu invinsu, éra nu insu-si invingatorulu. Dara actulu celu mai maretiu in acésta privintia este chiar suirea sa pe tron. Amu spusu deja, cà elu si-a cuceritu corón'a parintiloru prin sabia, anume intrandu in Moldova cu unu ajutoru de óste muntenésca si invingându pe principele Petru-Aronu intr'o batalia decisiva. Astfelu, Moldovenii aru fi avutu totu dreptulu sè-lu urésca cà pe unu cuceritoru si l'aru fi uritu fara indoiéla, déca prin o iniativa sublima, elu n'ar fi stersu cu totul din inim'a celoru invinsi souvenirulu victoriei. Elu aduna poporulu si lu intréba: me vreti séu nu me vreti? Elu le díce: de si sum ffiu de domnu si de si sum biruitoru, totusi nu voiescu a domní fara voi'a tierii. In fine, in locu de a poruncí poporului, elu pléca capulu si ascépta porunc'a poporului, jussum populi! E bine, invinse prin acésta moderatia mai multu decâtu prin arme, tiér'a i iérta gigantic'a superioritate a geniului seu, lu-alege,

lu-aclama, si numele lui Stefanu celu Mare nu va muri nici odata in memori'a Romanilor; nu va amuti nici odata in gur'a romanului panegiriculu poporalu alu acestui barbatu estrordinaru :

Stefanu, Stefanu domnu celu mare,
Sémenu pe lume nu are!

Si cu tóte aste, domniloru, celu putinu câtu privesce modulu alegerii lui Stefanu celu mare, noi i gasimu unu sémenu in istori'a Romei primitive; i gasimu unu sémenu atâtu de perfectu, atâtu de ingemenatu, încâtu cuvintele cronicarului Urechia se paru a fi traduse literalmente din Titu Liviu. Regele Servius Tullius usurpase tronulu Romei fara a fi alesu, intocmai precum Stefanu celu Mare usurpà tronulu Moldovei. Elu erà deja rege in realitate, jam usu haud dubium regnum possederat, si cu tóte aste, pentru a nu audi mustràri, cà domnesce fara voi'a tierii, injussu populi, elu se hotarà a se supune elu insu-si scrutinului. Éta textulu lui Titu Liviu: conciliata prius voluntate plebis, ausus est ferre ad populum, vellent juberentne se regnare? tantoque consensu, quanto haud quisquam alius ante, rex est declaratus; adeca: „castigandu de antâiu amorulu plebei, Servie cutedià apoi a intrebà poporulu, déca voiesce si déca poruncesce lui cá sè domnésca? VEDIENDU acést'a, poporulu lu-aclama rege intr'unu singuru glasu, cá nici pe unulu din predecesorii sei.“ Óre nu e adeveratu, domniloru, cà acestu tablou e sotiu cu tabloulu alegerii marelui Stefanu? Cronicarulu Urechia dice: „Stefanu-voda i-a intrebatu pe toti, este cu voi'a tuturoru sè le fia domnu?“ Totu asià Titu Liviu povestesc: „Servius ausus est ferre ad populum, vellent juberentne se regnare?“ Cronicarulu Urechia dice: „Atunci toti intr'unu glasu au strigatu si cu voi'a tuturoru l'au radica tu domnu.“ Totu asià Titu Liviu povestesc: „tantoque consensu quanto haud quiquam alius ante, rex est declaratus.“ Precum vedeti, domniloru, este mai multu decâtu asemenare: este o identitate.

Amu aretatu, cum a fostu alesu la domnia marele Stefanu. E bine! Fiulu acestui erou, Bogdanu, mai avea elu óre trebuintia de a fi alesu si dinsulu? Tata-seu domnise peste patru-dieci de ani, radicasé Moldova la culmea gloriei, murì adoratù de tóta tiér'a: fiulu unui asemenea barbatu meritá, negresitu, de a mosteni tronulu fara nici o alta formalitate. Nu, domniloru! Si Bogdanu-voda trebuiá sè se supuna alegerii mai nainte de a fi unsu la domnia si mai nainte de a primi sceptrulu tierii.

Cronicarulu Urechia dice lamuritu: „Dupa mórtea lui Stefanu-Voda, cu voi'a tuturoru locuitoriloru tierii au radica tu domnu pe Bogdanu-Voda . . .“ Ve intrebù acuma, fostu-a óre la Romani ereditatea tronului in sensulu modernu séu occidentalu alu cuventului? Fostu-a óre dinasti'a in intielesulu dinastiiloru franceze, englese, spaniole séu germane? Nici odata! Ereditatea tronului séu dinasti'a, la strabunii nostri, avù totu-de-una unu caracteru de totu secundaru, de totu micu, in comparatiune cu principiulu celu predomnitoru si mare alu electivitãtii. Dara inainte de a ajunge la acésta legitima conclusiune, cauta sè mai descriemu modulu alegerii domnesce aci, in tiér'a Romanésca, despre care, in acésta privintia, istori'a ne presinta si mai multe detalie decâtu despre Transilvania, imperiulu romanobulgaru si Moldova.

(Finea va urmá.)

B. P. Hasdeu.

Adio Bucovinei.*)

— Dedicatie Comtesei E. P. —

Pe-ale Molnei triste maluri,
Unde tulburele-i valuri,
Despartiescu de Romani'a pe-o iubita fic'a sa,
Me opresecu in trecatu inca
Si cu dragoste adanca
Vinu sè-ti juru, o Bucovina, cà in veci nu te-oiu uitá!

Vreu sè uitu a mea durere,
Zile fara mangaere,
Si acele nopti amare care fruntea mi-au sbârcitu,
Vreu sè uitu cu ce urgia
Vremea cu-a sa tirania
Si pe tine si pe mine deopotriva ne-a lovitù;

Dar antâi'a sarutare
Si antâi'a desmerdare
Nu se uita nici atunce candu mormentulu le-a 'nghittu:
Mii de glasuri mie sfinte
Veciniciu mi-oru aduce-aminte,
Cà in sinulu teu odata cu caldur' am fostu iubitu.

Dóue cruci de pe-o movila,
Unde-o sórta fara mila
Pe sub muschiulu veciniciei alu meu nume l'a sapatu,

*) Cetitorii nostri sciu, ca dlu D. Petrino insultatu in simtiemintele sale nationale si patriotice prin serbarea iubileului din Cernauti, indata ce a aflatu de acést'a, a parasitu patri'a sa strabuna, Bucovina, si s'a mutatù in Moldova. Inainte de a trece inse hotarulu tierii sale, mus'a lui i-a inspiratu acésta frumoasa poesia, pe care noi o reproducemu cu placere din „Convorbirile literarie.“

Ele-mi spunu si mi-oru totu spune,
Cà sunt umbre din vremi bune,
Ce m'astépta si pe mine, sè mai fiu imbratîsiatu.

Deci, iubita Bucovina,
Inim'a-mi de tine plina
Ea adio nu-ti va spune; càci cu tine remanu eu
Infratitu prîn suferintia,
Intr'unu gându si 'ntr'o credintia :
Càci Moldov'a-i maic'a nóstra, tatalu nostru-i Dum-
nedieu.

Si nu-i feru destulu de tare,
Nu sunt dinti de rele fiare,
Sè desparta fii de mama, si credint'ă de altaru.
Moln'a-i apa romanésca :
Marf'a póte s'o oprésca,
Inse dorulu de 'nfratire nu-lu opresce la hotaru.

Manastiri cu frunti plecate,
Catacombe profanate,
Cá si vulturulu ce sbóra in eterulu teu seninu,
Totu ce sórele-ti rodesce,
Ce-i iubitu si ce iubesce,
Unui Dumnedieu cu totii romanesece se inchinu.

De-i frumósă 'ncantátóre,
E Romanca acea flóre,
Ce pe-ale Sucevei maluri respandesce-unu farmecu linu.
Ochii mari si gene brune,
Aste sunt comori strabune,
Cá si foculu care arde velulu albu pe albulu sinu.

Dusmanii aru vré sè piéra
Totu ce e mosteanu in tíera,
Totu ce face semnulu crucii, totu ce-a mai remasu cres-
tinu;

Inse ei sè nu sporésca
Intr'o tíera romanésca,
Tíera cu Suceva 'n frunte si cu Putna mandra 'n sinu !

• Brazii mandri de la munte,
Văi manóse, culmi carunte,
Unde suna pintre seculi doin'a unui bravu poporu ;
Ele sunt pe vecinicia
Semne mari c'are sè fla
Dupa unu trecutulu de fala, nu unu jugu dreptu viitoru.

Noi in veci nu vomu petrunde
Tain'a, care ne ascunde
Viitorulu ce-si dà man'a cu trecutulu gloriosu ;
Dar crediendu in mantuire,
Spunemu cu neobosire :
Unde Juda este-aprópe, nu-i departe nici Christosu.

Nu stimu ce e scrisu in stele,
De-o sè fia díle grele,
Séu de póte santulu sóre va strabate norulu greu ;
Nu stimu vremea ce-a aduce,
Dar Romanu si-face cruce
Si se 'nrede in puterea unui mare Dumnedieu.

Vremea totu nainte merge
Si in urm'a-i lesne sterge
Totu ce spre eternisare sumeti'a a creatu.
Piramide ea sdrobescce,
Monumente risipesce,
Inse sangele in apa nici o vreme n'a schimbatu.

Si din sinulu vecinicie
Dumned eulu Romaniei,
Fratii iubiti din Bucovina, elu ve spune : „sunt cu voi!
Jugulu vostru-o sè dispara,
Inse nu dispare-o tíera,
Care-a fostu atátia seculi léganu falnicu de eroi !“

Deci cum eu nu uitu cà 'n lume
Suvenirulu unui nume
A mea sórta, Bucovina, de-a ta sórta-o a legatu :
Astfelu mandr'a Romania
N'o sè uite 'n vecinicia,
Cà 'n pamentulu teu cu fala este Stefanu ingropatu !
D. Petrino.

O gluma si urmarile ei.

— Novela de G. Rudorff. —

(Urmare.)

Abiá se retrase siefulu politiei in odai'a sa, si Adelina se si asiedià la mésa, cá prin câte-va sire sè róge pe domnulu — care acu- ma de sila erá óspele ei — pentru o scurta convorbire.

Urmata de betranulu servitoriu, se duse intr'o odaia din etagiulu de susu, si espedul scrisórea prin Jean domnului Deschamps, care cu pasi repedi si-mesurá prinsórea in susu si in josu.

Erá o odaia mare si pompósa, in care Adelina ocupà locu pe o sofa ; dóue luminare cu sfesnice de argintu, ce le asiedià Jean pe mésa, abiá puteau luminá indetulu spatiós'a sala ; inse lun'a versandu-si cu abundantia radiele sale, umplù spatiulu liniscitu cu o asiá lumina farmecatóre, câtu puse pe tiner'a femeia in uimire.

Betranulu se rentórse indata din solf'a sa, raportandu, cà domnulu Deschamps a primitu cu nespusa bucuría concessiunea, de a se puté presintá proprietaresei acestei vile.

— Jean! — dîse Adelina, — dta ai servitu cu credinția pe consórtele meu, si eu inca cugetu cà potu contá la fidelitatea dtale; pstréza, te rogu, tacere fatia de ori si cine despre intemplările acestei nopti, si io nu-ti voiu fi nerecunoscatóre.

Jean promise, cà va urmá demandàriloru dómnei sale, si parasì salonulu.

Tiner'a femeia ascultà cu o palpitare a animei, care n'a mai simtit'o pana atunci, cum domnulu Deschamps se apropià de usia, si batendu modestu, Adelina dîse „intra“, si aredicandu-se de pe sofa, ambii se aflau fatia in fatia.

Erá unu barbatu frumosu pe care lu-vedea Adelina inaintea sa, si afara de fati'a in-nalta si nobila, classica figur'a a fetiei, foculu si espresiunea geniala a ochiloru sei intunecati, eserciá o atragere magica.

Scrisórea cea placuta a Adelinei sterse mai de totu simtiemintele posomorite, cari cu ceva mai nainte apesara anim'a pictorelui, si trasurile lui Emilu si-reluara espresiunea unei seriositài blande, care lu-facea atâtu de interesantu.

Nu mai putina impressiune placuta facù a supra pictorului aparinti'a Adelinei. Frumós'a femeia, care se aflá in perplesitate si neliniscita prin recunoscinti'a gresiei ce si-o impuță, priviá cu unu feliu de umilintia spre elu, si acésta ingrigire incingea fruntea ei cu aureol'a unui tipu gingasiu.

— Cátu de tare te compatimescu, domnulu meu, cà esti retinutu, càci, durere! numai eu sum caus'a acestei neplaceri, — incepù Adelina cu unu tonu placutu si blandu, care de feln nu semená cu frasele de tóte dilele.

— Eu asiu binecuventá acésta neintielegere, onorabila dómna, — respunse Emilu cu afabilitate, — déca pentru mine nu ar avé alte urmări decátu nenorocirea de a petrece o nópte sub coperisiulu celei mai placute femei. Fiindu inse, cà in órele de inainte de amiédia-di are a se decide a supra intrebàrii, cà óre unu tablou istoricu alu meu, terminatu currendu, admite-se-va la espusetiune ori ba? acésta cauza me rechima urgentu la Paris, ca sè-mi potu face visitele la locurile competente. Deci, de cumva nu asiu abusá de bunatatea dtale, te-asiu rugá sè ai bunatate a descoperi siefului de politia gresiél'a ce s'a facutu.

— Déca eu, domnulu meu, — respunse Adelina, — asiu stá inaintea unui confesionariu, unui judecatoriu, ba chiar inaintea unui barbatu, in a carui simtieminte nobile si dis-

cretiune m'asiu puté increde: indata asiu face cunoscuta tóta intemplarea; dar unui — politiaiu? Facia cu dta, domnulu meu, nu me mai retine nimicu de a-ti enará totu lucrulu; de sine intielegându-se, cà mai inainte trebue sè audu ce feliu de intemplare órba te-a adusu — pe la mediulu noptii in parculu meu?

— Onorabila dómna! Cá sè-mi motivezu venirea mea aici, aru trebui sè-ti povestescu unu micu romantiu, si astfelu enararea séu ti-ar causá neplaceri, séu ti-ar pune paciinti'a la proba, — respunse tinerulu.

— Povestese-lu, domnulu meu, càci eu inca am a-ti face niste marturisiri, cari au necessitate de indulginti'a dtale.

— E bine, eu am sositu de vre-o câte-va dile din Roma, si alalta eri m'am dusu in teatrulu de opera. In amplulu buchetu de dame de rangulu primu, diarfi o figura femeiesca, de care ochiulu meu suprinsu nu a mai vediutu. Trasuri desfetatóre, o frunte innalta, niste ochi intunecati, cari acusi se plecau visandu, acusi straluciau in splendórea deplina a bucuriei; niste buze de trandafir, o guritia farmecatóre, si o statura gratiósá.

— Si cine a fostu dam'a aceea? — lu-intreterupse Adelina. — Da, cine a fostu dam'a?

— Eu am intrebatu pe vecinulu meu din drépt'a; m'am intorsu la vecinulu meu din stang'a; nici unulu nu cunoscea din'a cea blanda. Mi-para neesplicabilu, cà atât'a amabilitate inca nu si-a aflatu poetulu invapaiatu, care sè faca tuturoru cunoscuta acea frumsetia. Represintatiunea piesei nu facù a supra mea nici o impressiune, càci me ocupám numai de farmecatóri'a necunoscuta. Resultatulu acestei admiratiuni au fostu niste versuri.

— Ce felu? domnulu meu! Dta esti si poetu? — intrebà uimita Adelina.

— Au nu fia-care artistu e totu odata si poetu, onorabila dómna? Ce este artea unui pictoru, a unui sculptoru, a unui poetu, a unui cantaretiu, — fara poesía? O lucrare séca, fara nici unu pretiu. Tóte sunt istori'a unor momente fericite ale vietii, cari au aprinsu in sinu foculu sacru alu poesiei.

— E bine, nu vei considerá dóra dreptu o condemnabila curiositate, rugarea mea, sè binevoiesci a-mi cetí acele versuri, prin cari ai felicitatu pe idealulu dtale?

— Bucurosu me supunu vointiei dtale; dar me rogu de indulgintia :

Cà nici o poesía nu te-a cantatu pe tine,
Usioru se int'iege, motivulu este claru :

Nici unu poetu in lume nu s'a simțitu pe sine
Capabilu cá sè-ti face unu cantecu demnu si raru.

Séu dóra câte unulu petrunsu l'a ta vedere,
Prin bland'a ta frumsetie fu farmecatu asiá:
Incátu uitandu de sine, perdù si-a sa putere,
Uità si innulu sacru prin care te 'naltia.

Séu dóra... dar alege-ti motivulu ce sè-ti placa!
Nu te-a cantatu nici unulu, càci nu te-a cunos-
cutu;

O! câtu de raru si-afla o Laura unu Petrarca,
Putine Beatrice unu Dante a avutu!

Pictorulu pronuncia versurile cu adanca
emotiune, ficsandu-si privirea cu o neesplica-
bila mirare spre farmecatórele trasuri ale Ade-
linei, care cu óre-care confusiune incepù éra-si
conversatiunea:

— Dam'a aceea, — dise Adelina, — se
va fi bucuratu peste mesura de acestu oma-
giu poeticu, prin care unica este distinsa din-
tre tóte.

— Fia-mi iertatu a-ti multiamí din ani-
ma, pentru acestu prospectu de fericire, —
respunse pictorulu.

— Si cum ti-decurse micutiulu romanu,
domnulu meu? Descoperitu-ai numele frumó-
sei inca in acea séra?

— Sfirsitulu acestui episod, parte noro-
cosu parte periculosu, lu-voiu povestí, déca si
dta me vei onorá cu incredere. Mai nainte ai
amintitu unele impartesiri, pe cari unui bar-
batu discretu nu le-ai refusá. Credu, cá in lo-
ialitatea mea nu ai indoieála.

— Sè-ti spunu dara tóte, domnule! Prin
gingasi'a si adanc'a compatimire, mi-ai doban-
ditu tóta increderea. O! dta nu vei puté crede,
cáta caintia durerósa m'a costatu acésta pre-
amblare la mediulu noptii.

— Eu vedu, cá rugarea mea ti-stêrnece
reminiscintie neplacute. Deci la rôndulu meu
renunciu la ea.

— Nu! Nu! Lucrulu trebue ispravitu,
chiar si déca enararea m'ar costá o lupta in-
terna. Inainte de câte-va dile o frumósa socie-
tate de mai multe dómne si de domni, se aflá
adunata la o amica a mea, baroniti'a de Ver-
mont, si ne petreceam cu improvisarea a totu
feliulu de propuneri glumetie. Se propusera
ghicituri, proverbe, se schitiara rebuse, si fia-
care erá datoriu sè scría deslegarea pe o fóia,
sè-si subsemne numele, sè o infasiure si sè o
arunce intr'o urna. Pentru fía-care deslegare
nenimerita se dictá o pedépsa glumétia. Mfe
mi se ordoná, pentru pilda, cá astadi la me-

diulu noptii sè trecù peste aleulu celu mare
alu parcului meu, pana la drumulu de tíera, si
indata-ce voiu diari unu omu, sè strigu aju-
toriu, si pe celu ce mi-va grabí mai curendu
in ajutoriu, sè-lu salutu cá pe mantuatoriulu
vietii mele, si ori cine ar fi elu, in sér'a urma-
tóre sè-lu invitu la mine, unde se va intruni
tóta societatea. Glum'a tuturora li parù ge-
niala. Vediendu pe unu venatoriu tineru, ori pe
unu plugariu imbracatu in vestmintele sale
serbatoresci, cum se va purtá si ce miscári va
face in mijloculu unei societáti elegante, toti
si-intipuiiau o petrecere fórté viala.

Suprinsa se intrerupse Adelina de odata,
vediendu cá trasurile pictorului se intunecara
invederatu...

— Dara, domnulu meu, dta ai devenitu
asiá seriosu! Mi-se pare, cá glum'a acést'a nu
si-a câstigatu placerea dtale! Ffi sinceru, spu-
ne-mi, affi ceva necuviinciosu in petrecerea a-
cést'a?

— Stimata dómna, eu sum ingrigiatu a
nu te ofensá, de cumva mi-voiu spune opiniu-
nea mea sinceru.

— O! te rogu, spune-mi, ce te-a indispu-
su asiá momentanu?

— E bine, acésta gluma nu o potu incu-
viintiá din dóue puncturi de vedere: Antáiu din
respectulu catra dta, si a dóu'a din respectulu
catra barbatulu care in mediu de nópte erá sè
se intalnésca cu dta. Io me infiozeu candu
cugetu, cá o femeia sublima si frumósa ca dta
statù vis-à-vis de unu barbatu duru, care ar fi
alergatu la strigarea dtale! Elu, dreptu remu-
neratiune pentru fapt'a lui eroica — càci tre-
buiá sè supuna, cá are de a face cu niste hoti,
ori vagabundi periculosi — ar fi servitu cá
obiectulu de batjocura unei societáti ingamfate,
care si-ar fi facutu petrecere de simplicitatea
lui. Séu déca amplotiatulu de politia — — —
precum s'a intemplatu acuma, in loculu meu
ar fi prinsu pe unu bietu lucratoriu, si l'ar fi
detînutu dóue-dieci si patru óre in arestu,
cine ar fi desdaunatu famili'a lui pentru tim-
pulu perdutu? pentru fric'a, ingrigirile si ne-
odihu'a familiei sale?

Cuvintele pictorului facura impresiuni in-
vederate a supra Adelinei.

Ea si-ridicá rugatorii ochi in susu
spre elu si dise cu unu tonu blandu dē su-
punere:

(Va urmá.)

Averi antice si moderne.

Tesaurii in auru si lucruri pretioase, ce despotii orientali au gramaditu in sute de ani, devenira préd'a beliduciloru si oficiantiloru romani.

Aceste sume colosale au datu ansa la nemesurata risipa si lusuria.

Astfelu Gabinu, proconsululu Siriei a storsu peste 100 milióne denari séu 23.800,000 taleri. Iuliu Caesare luà de la Ptolomeu Auletu, regele Egiptului, aprópe la 6000 talente séu 9.430,500 taleri. Pré avutulu si nesaturatulu Crassu rapí din templulu de la Ierusalimu bani si in pretiu de bani 10,000 talente.

Pe timpulu triumviratului primu Franci'a de astadi a fostu tiéra avuta in auru. Deci nu ne cuprinde mirarea, déca astadi republic'a francesa a platitu 5 miliarde contributiune belica, déca consideràmú, cà tesaurulu ce O. Serviliu Caepio in an. 106 a rapitu din templulu orasiului Tolos'a, s'a urcatu peste 15,000 talente séu 23.576,250 taleri.

Avea cea mai mare in anticitatea romana se urcà la 29 milióne taleri, cari erau in posesiunea augurului Gr. Lentulu, unu istetiu si norocosu financiariu, si in alu lui Narcisu, fostu sclavu alu lui Nerone, care pricepea de minune, fiindu favoritu, a despoia deplinu pe despotulu.

Celu mai insemnatu venitu intr'unu anu, a fostu 4000 puncti in auru si naturalu in pretiu de 1.624,000 taleri, ce lu-aveau cei mai avuti patriciani romani la inceputulu secululu alu 5-lea.

Inse vécurile urmatórie au intrecutu in averi pe cele antice.

Stra nepotulu unui pandiariu, marele comerciantu Anton Fugger din Augsburg, a posedatu si tesauri, mosti in mai multe tiere ale Europei si Indiei si si sum'a de 15 milióne taleri bani gata. Elu a fostu acel'a, care incaldià cuptoriulu cu scortisióra si si-a aprinsu luleu'a cu o obligatiune despre o pré considerabila suma de bani, ce i detoria imperatulu Carolu V.

Voltaire pretiuisse averea cardinalulu Mazarin la 200 milióne franci valuta d'atunci.

Potemkin, favoritulu Catarinei II, imperatés'a Rusiei, a adunatu in 16 ani, 90 milióne ruble in argintu, pe candu bugetulu d'atunci a acelui imperiu facea 50 milióne numai, cu tóte cà Potemkin facea unu lusu si o pradare de care se afla numai in povestile din 1001 de nopti.

Contele Brühl, de si nu adunase atât'a avere, totusi spesá intr'unu anu câte 2 milióne taleri. Famili'a Bedford avea pe anu venitu 1 milionu taleri, ceea a priucipelui Northumberland 200,000 puncti sterling.

Nemesuratu avut'a familia rusésca Seremetjew avea la 200,000 iobagi barbatesci, intre cari mai multi milionari, cari pentru o mica desdaunare anuala (obrok) erau libertini si puteau purtá neconturbati comertiu. Adesea cerbicosulu stapanu respingea cele mai colosale sume, oferite pentru libertate si déca viét'a acestoru iobagi ai sei i se parea pré lusiúra séu ingamfata, apoi comandá ficele lor, frumóse si bine crescute d'a supraveghia in siurele sale la lucratori s. a. Se pricepe, cà apelatiunea n'a avutu nici unu locu.

Asemene mare este averea privata a imensu avutulu Astachof, care numai in anulu 1843 a ocnitu din baile sibiriane anru in pretiu de 1.701,630 taleri.

Avea familiei s'a pretiuitu la 100 milióne taleri.

Inse avut'a lui James Rothschild s'a estimatu in anulu 1868 la 2000 milióne franci.

Inse pe toti i întrece Alesandru I. Stewart, negociatoriu in America, care are venitu la 4.071,256 dolari si platesce dare de venitu numai sumulut'a de 407,000 dolari.

Date destulu de demne pentru studiu seriosu politicu si economicu.

I. V. B.

Proverbe turcesci.

Limb'a dulce scóte sierpele din pamentu.

Graiesce uu'a, gândesce dóue!

Celu-ce daruiesce ceva avutului, duce apa in mare.

Celu-ce plange pentru poporu, remane fara ochi.

Tatarulu si-vinde si pe mama-sa.

Vorbindu de miere, gur'a nu ti-se indulcesce.

Langa lupu si paserea se satura.

Capulu mare are grigi mari.

Ochiulu e ferésta, care privesce in anima.

Sè nu bei apa din fantan'a domnului mare.

Celu-ce bé vinu a conto, de dóue ori se îmbéta.

Sè iai fét'a unui omu de positiune mai josu, sè nu-ti mariti fét'a dupa unu domnu mai mare decâtu tine!

Celu-ce invétia music'a in etate de 80 ani, la judecata va jucá.

Cu traista góla nu se póte prinde calulu.

Grigi de calu cá de unu amicu, si siedi pe elu cá unu dusmanu.

Este mai bine a te culcá flamendu, decâtu a te des-teptá datoriu.

Spre pomulu fara fructe nimene nu arunca petre.

Vecinulu reu face neplaceri la siepte parti de orasiu.

Sè ai si o mia de cai, candu víi din délu la vale, te scobóra; si déca n'ai decâtu numai unu calu, candu te urci la délu, suie-te pe elu!

Lumea e o scara. Unii se urca, altii se cobóra.

Lupulu remane totu lupu, macaru déca si cresce dimpreuna cu omulu.

Adeveratulu barbatu si din pétra scie sè scóta pane.

A arsu cas'a mincinosului, si nimene n'a crediutu.

Intre toti ómenii celu mai fericitu este copilulu care móre in léganu.

Arapulu manca pana ce se satura, turculu pana ce plesnesce.

Doi saltimbanci pe o fune nu potu jocá.

Pe sieసు si movil'a mica si-intipuesce, cà e unu munte.

Siedi strimbu, vorbesce dreptu.

Putna mi-e mancarea, fara sgomotu capulu.

Ursulu flamendu nu jóca.

Ran'a cutitului se vindeca, dar ran'a limbei — ba.

Limb'a omóra mai multu decâtu s'ibi'a.

Celu ce graiesce adeveru, se pefuga din nóue orasie.

Folosulu e fratele pagubei.

Cu o lingura de miere poti sè prindi mai multe musce, decâtu cu unu butoiu de otietu.

Marcu Emilianu.

SALONUL

Premiulu femeiloru romane.

La dorinti'a exprimata din mai multe pãrti, terminulu concursului anunçiatu de noi pentru novel'a cea mai buna se prelungeŝce pana la 1 martiu c. n. anulu 1876.

Premiulu remane 10 galbeni.

Potu concurge toti scriitorii romani de dincõce, si dincõlo de Carpati.

Ne rugãmu de tôte diuariete romane a luã notitia despre acestu anunçiu.

Budapeŝta 5/17 dec. 1875.

Redactiunea „Familiei.“

B o m b ó n e.

In Budapeŝta s'a tinutu dilele trecute o espositiune de vinuri.

Intre cei ce judecara calitatea vinurilor, erã si unu negutiatoriu, carele insu-si a espusu mai multe feluri de vinuri.

Buteliete fiindu tôte acoperite in serviete, nu se putea cunõŝce, care a cui este?

Negutiatoriulu necunoscõndu-si vinulu decãtu din inscriptiunea de pe butelia, o patì fõrte comicu.

Gustandu vinurile pe rõndu, de odata i se servi tocmã din vinulu sen.

— Acest'a nu-i bunu de nimica, — rãspunse elu dupa ce lu-gustã.

Dar ce mare i fu mirarea, candu buteli'a se desfacì din servieta! Tõta societatea incepù sè rida. Numai elu remase seriosu.

— Frate, — i diŝe unulu, — dar cum sè põte, cã tu sè nu-ti cunõŝci vinulu!?

— De unde sè-lu cunõŝcu! Dõra nu voiu bẽ de acela, din care — vendu altora!

*

Unu strengariu, care a pacalitu deja pe toti cunoscutii sei, si e cunoscutu cã unu platitoriu reu, intrã intr'unu otelu, gandindu, cã acolo va gasì vr'unu omu pe care sè-lu põta insielã sè-i platẽŝca prandiulu.

Intrandu, elu gasì acolo numai cunoscuti vechi, si esclamã:

— Blastematu malheur! Acestia toti mi-sunt amici. Aice nu voiu putẽ prandi astadi.

*

Paulu Foucher, renumitul criticu, intõlni intr'o di in omnibus pe Bouchardy, autorulu cunoscutu alu drameloru sãngeõse.

Bouchardy siedea tocmã langa unu macelariu, care tinea asiã aprõpe de elu cor'fa sa plina de carne de vita, incãtu harthi'a ce se vedea din busunariulu autorului, se sãngerã.

— Dta erasi ai scrisu o drama nõua, pe care o duci in teatrulu Chatelet? — intrebã Paulu Foucher.

— Asiã-i. Dar de unde ŝci dta, cã harthi'a din busunariulu meu e manuscriptulu celei mai nõue drame a mele?

— De acolo, cã sãngele victimeloru din actulu alu

cincile s'a stracoratu prin manuscriptu, — rãspunse criticulu ridenti, si aretã spre manuscriptulu sãngiosu.

*

— Baronulu Franciscu Nõpcia fu decoratu cu crucea mare a legiunii de onõre.

— Curiosu, cã onõrea totu-de-una e in legatura cu — crucea.

*

— Ministrulu de culte face sãpãturi la turnulu lui Salomonu.

— Dõra cauta pẽtr'a intielepciunii.

*

— Dizraeli erasi a facutu unu Gschãft bunu. Cu patru miliõne de sterlingi elu a cumperatu tôte actiile de canalulu Suez ale khedivului.

— Credu, cã cu patru sieseri ar putẽ cumperã tôte actiile de canalulu Franciscu alu nostru.

— Cu patru sieseri! N'a prostìtu dõra, cã elu sè deie mai multu decãtu pretiulu de estimare!

Curierulu modei.

Budapeŝta 16 dec. Scumpa amica! Èta ern'a a sositu si ne a adusu plãcerile sale. Seratele, concertele, represintatiunile teatrale, ni oferu multe ocaŝiuni de petrecere. Si de õra ce ne petrecemu, si toaletete jõca unu rolu mare.

Sesonulu modei a sositu. De acuma inainte dara si eu ti-voiu scrie mai adese ori.

Ceea ce mai nainte de tôte ne surprinde in mod'a presinte, este, cã toaletete de serate si de societãti, se decorẽza cu auru si inea fõrte luesoriosu.

Stofele nici odata n'au fostu mai frumõse decãtu acuma; dar catifeu'a grea si metas'a „brocat“ ocupa si acuma locul primu prin eleganti'a loru.

De aceste, in privinti'a frumsetiei, mai aprõpe stã stof'a „matelassẽ“, si unu felu de metasã nõua grea si vargata.

Colorile cele mai placute sunt: crẽme (alba-galbena), sourir (rosa palida), Ophelia (viola palida), eau d'Etange (verde palida), Thee (galbena palida), Marguerite (lila ce trece in rosa.)

Tõte aceste sunt colori de sãra, cele mai nõue colori de di sunt urmatõriete:

Terre de Cologne, Castorargent, Cendrillon, Alma, Cendre de rose, Girofle-Girofla, Palisandre, Bois de rose, Tourterelle si Brocaille; aceste sunt colori sure si cenusie.

Framboise, Amaranthe, Pethunia, Bordeaux, Grẽnade, Marron, Tabac si Bronze, — sunt colori rosie si inchise.

Eugenie, Paou, Granit, President — verdi; Saphir, Marine, Luise si Bleu francaise — vẽnete; Regine, Violette, Parme, Pervanche si Prunne — lila.

Colorile de totu inchise nõue sunt: Tête de Nẽgre si Hironnelle.

Toaletete destinate pentru visitete de di se facu mai alesu din compositiuni de metasã si de stofa din

lana fina. Cele mai frumoase sunt : „Cachemire pure“, de colóre négra, véneta închisa, sura si viola ; Cibeline ; Drap d'ar tiesutu cu varge si foncuri ; Knikker-Bokker si Vigogne, in colorile atiei.

Tunicile dinainte sunt lungi, dar nu mai multu asiá fórte anguste. Decoratiunea cea mai frumoasa e busunariulu facutu à la Margueritte séu à l'Aumonier. Tunic'a Henriette se bucura de mare trecere. Acésta tunica dinapoi e trasa in susu prin trei nasturi (bumbi) mari de catifea, asiá, cà unu capetu e putintelu mai lungu decâtu celalaltu. Tunic'a Moscovite apartine unui costum, care corespunde numelui acelei tieri frigurose, pe care lu-pórta.

Dar destulu de asta-data atát'a Indata-ce voiu mai afiá ceva nou, ti-voiu serie.

A ta

Alesandrina.

CE E NOU ?

Atentatu in contra episcopului din Lugosiu.

Sub acestu titlu diuariile unguresi au bucinatu dilele trecute, cà inainte de câte-va dile unu hotiu a intratu in apartamentul Pr. SS. parintelui episcopu din Lugosiu, dr. Victoru Mihali, cu scopulu de a-lu omori ; inse hotiulu a fostu prinsu si predatu justitiei. Scirea acést'a — precum suntemu informati — e esagerata. Ce e dreptu, unu talharius a fostu prinsu in resiedinti'a episcopésea din Lugosiu, dar acést'a n'a avutu intentiunea sè omóre pe Pr. Ssa. ci numai sè fure ceva.

Din Axenti Severu fu alesu deputatu la Orascia, in contra contelui Adalbertu Apponyi, cu majoritate de 16 voturi.

Camer'a deputatiloru a desbatutu in septeman'a trecuta mai multe proiecte de legi, precum : pentru unu nou imprumutu de 80 milioane, pensionarea honvediloru si altele. Dintre deputatii romani au luat cuventulu dnii : Borlea si G. Popu.

Unu Fra Diavolo farmecat. Dilele trecute prin padurea de la Reifnitz trecea o muiero frumoasa. De odata i sari in nte unu omu, strigandu : „Pung'a séu viéti'a !“ Si i tinti spre peptu unu cutitu. Inse nevést'a nu erá fricósa, si delaturandu cutitulu, declará, cà nu va dá nici unu cruceriu. Apoi cu ochii sei mari negri privi cu curagiu spre hotiu, si cu gur'a i surise frumosielu. Acestu surisu si acésta privire farmecara pe hotiu. Elu repeti si a dóu'a óra exclamatiunea de mainainte, dar acuma in tonu cu multu mai domolu. Nevést'a éراسi refusá a-i dá pung'a, si éراسi lu-privi frumosu si i surise. Hotiulu bagá cutitulu in busunariu si incepú a vorbi cu dins'a de totu in altu tonu. Nevést'a inea nu este o fintia tacuta, si astfelu nici nu bagara de séma, candu esira din padure. Acolo se oprira. Hotiulu i spuse, cà o iúbesce si o cere de muiere, cu atátu mai vértosu, cà elu inea se afla numai la inceputulu carierei sale si n'a jefuitu pe nime. Nevést'a cerú terminu de câte-va dile. I se acordá. Fra Diavolo se rentórsé pe calea virtutii, si astadi are nevést'a frumoasa.

Din secretele de toaleta ale Eugeniei. In memoriile unei domnisióre engleze gasimu urmatóriele descoperiri din toaletele ex-imperatése Eugenia : In o odaia de imbracare a imperatése se aflau mai multe papsie de marime naturala, pe cari dins'a studiá óre in-tregi efectulu feluriteloru mode. La Biaritz, unde ea avea datin'a sè se retraga vér'a, odai'a de imbracare

erá asiá construita, cà in aceea hainele se aninau susu, si candu voia sè le imbrace, acele numai cadeau spre ea, si astfelu nu erau espuse pericolului d'a fi turtite de man'a damei imbracatórie. Dupa insuratiunea lui Ludovicu Napoleon, cutare lady C* vini la Paris si petrecú acolo timpu mai indelungatu. Ea a fostu introdusa in Tuilerii. Din naratiunile acestei femei se descoperi, cà imperatés'a, si atunce candu erá inea tinera si frumoasa, nu numai si-rumeniá si albiá fati'a, dar si-negriá si genele. Ma ea si-venetiá si venele cari transpareau de sub peliti'a de pe fruntea ei. Ce indiscreta mai este acésta lady !

Biserica si scóla.

Feriile scolastice la universitatea din Buda-pesta si Clusiu, precum si la tóte academiile de drepturi, din anulu viitoriu se voru incepe in 1 iuliu si voru durá pana 'n 1 septevre.

Societati si institute.

„Reuniunea femeiloru romane pentru creșterea feteloru orfane sarace“ din Iasi. Acésta societate, infintia inea in anulu 1867, unica si singura in tóta Romani'a spre a servi de modelu si semnu de aretare femeiloru din celelalte orasie si mai alesu celoru din capitala, cà si femeii romane este rezervatu unu campu d'o activitate mai nobila si o viétiá mai 'nalta, acésta societate, dupa cum ne aréta chiar titlulu, ce-lu pórtá, urmaresce unu scopu filantropicu, educativu si nationalu, scopu de a dá secsului femeiescu din familie nenorocite unu locu si unu modu onorabilu de traiu prin imbratsiarea industriei nóstre nationale. — Diariulu „Aperatorulu legei“ din Iasi ne aduce darea de séma a comitetului acestei societáti pe anulu 1874—75. Din acésta espunere, ce o face dn'a Elena Marzescu, president'a comitetului dirigentu, printr'unu discursu elocinte si bine simtitu, se constata, cà acésta societate, fiindu bine organizata, a mersu in florindu atátu moralicesce câtu si materialicesce. Comitetulu dirigentu alu societáti se compune dintr'o presidenta, 2 vice-presiedinte, o casiera, 2 secretare si 6 membre. La 26 sept. 1871 societatea a pututu infintia numai din veniturile fondului seu o scóla, in care 16 copile sarace au inceput a capeté o invetiatura profesionala. Acésta scóla profesionala, dupa o durata de 4 ani, numera 3 ateliere : de croitoria, cusatoria si fabricarea floriloru, frecventate de 40 eleve ; pe langa ocupatiunile practice ale celoru trei profesuni, se propunu si cursuri teoretice de aritmetica, contabilitate si de limb'a francesa. Unu regulamentu disciplinarn asigura eleveloru la esirea loru din scóla unu micu capitalu spre a puté incepe esercitiulu profesiunii loru. Anulu scolaru espiratu a capetatu 4 eleve diplome de maestre. Anulu trecut Societatea a cumperatu o casa menita a servi de localu pentru scóla profesionala, in valóre de 2500 galbeni, unde comitetulu are in vedere a infintia si unu internatu. („Rev. Ped.“)

Grozavu ! Nu este di in care prin diuariile unguresi sè nu dámu de unu semnu alu netolerantie. Acesti confrati nu voiescu nici mai multu nici mai putinu, decâtu cá noi Romanii sè ni renegámu nationalitatea, sè uitámu limb'a nóstra cea dulce, si sè invetiámu o limba — unguresca. De cumva unde-va si noi facemu unu pasiu spre cultur'a nationala, vine fanaticismulu ungurescu si striga focu si pèrgiolu ! Professorulu romanu de la gimnasiulu din Alba-Iulia a infintiatu cu studen-

tii romani o societate de lectura. Dar si-a si primitu respal'ta! Unu corespundinte alu lui „Pesti Napló“ a si vinitu sè-lu atace. Lu-acusa cà face conspiratiuni, — daco-romania etc. Si in sfirsitu trage atentiunea nu numai a directiunii gimnaziale, ci si a politiei locale. Paguba, cà nu chiama intru ajutoru si pe specificulu Dumnedieu ungurescu. Caus'a ar meritá, càci — sub absolutismu tinerimea romana putea sè aiba Societáti de lectura, dar acuma — e lucru grozavu!

Literatura.

Dlu Iosifu Tempea, preotu si profesorulu in Lugosiu, esperiandu in carier'a sa cà profesorulu gimnazialu, cà propunerea limbei romane se face fórte anevoie din lips'a studioloru necesarie, a compusu unu opsioru intitulatu: „Stilistic'a limbei romane“, pentru scolarii din gimnasia si respective pentru clas'a a IV gimnaziala, pentru scóele reale si preparandiale. Opsiorulu acest'a, cuprindiudu multe chiarificári si regule, póte servi de îndreptariu si pentru adulti in diverse afaceri scripturistice. Opulu a esitu de sub tipariu, in formatu 8º, cuprinde 60 pag. séu ceva peste 3½ cóle. Pretiulu e 30 cr. v. a. si se póte capeta in librari'a lui Franciscu Michaelis in Sibiu. Atragemu atentiunea publiculu nostru a supra acestui opsioru practicu, de care se voru puté folosi si preotimea si invetiatorii nostri in diversele loru concepte.

„**Retorica**“, pentru tinerimea studiósá, de dlu Dimitrie Gusti, a dóu'a editiune, a esitu de sub tipariu la Iasi. Pretiulu 4 lei 50 bani.

„**Fulg'a**“, romanu de Gr. H. Granda, a patr'a editiune, a esitu de sub tipariu la Bucuresti. Pretiulu 3 lei 50 bani.

La redactiunea nóstra se afla de vendiare urmatóriele carti, pe cari abonantii nostri le potu cumpérá cu unu pretiu cátu se póte de moderatu:

„**Poesii**“ de Iosifu Vulcanu. Unu tomu. 208 pagine. Pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 50 cr., pentru altii 1 fl.

„**Columb'a**“, romanu intr'unu volumu de Alesandru Dumas, tradusu de Iosifu Vulcanu. Pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 50 cr., pentru altii 1 fl.

„**De unde nu este rentórcere**“, romanu intr'unu volumu de Adrien Gabrielli. Tradusu de T. Budu. Pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 50 cr., pentru altii 1 fl.

„**Cavalerii Noptii**“, romanu istoricu, in 5 tomuri mari, de Ponson du Terrail, tradusu de Iosifu Vulcanu. Pretiulu pentru abonantii „Familiei“ numai 2 fl. 50 cr., pentru altii 6 fl.

„**Novelle**“, de Iosifu Vulcanu. Trei tomuri. Tomulu primu si alu doile consta câte 50 cr., tomulu alu treile 1 fl.

„**Sclavulu Amórubii**“, romanu originalu de Iosifu Vulcanu. Dóue tomuri, alu treile tocmai acuma se publica in suplementele acestei foi. Fia-care din cele dóue tomuri prime cósta câte 1 fl.

„**Panteonulu Romanu**“, portretele si biografiile celebritátiloru romane. Tomulu antáiu. Pretiulu: editiunea simpla 1 fl. 50 cr.; editiunea de luesu 2 fl. 50 cr.

Industria si comerciu.

O bancenota de 100 fl. regasita. In anulu trecutulu cine-va a cumperatu la unu negutiatoriu d'áice unu portfoiu nou. Golindu celu vechiu, l'a lasatu acolo. Dilele trecute dinsulu érasu intrá la acelu negutiatoriu, care — numai decátu i redete portfoiulu celu vechiu.

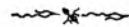
„Dar ti-am disu inca atunce sè-lu lapedi, càci nu-mi mai trebue.“ — Dar n'am pututu, respunse negutiatoriu, càci intr'insulu am gasitu o bancenota de 100 fl. Nesciindu numele dtale, n'am sciutu unde sè-lu tramitu, deci am asteptatu pana ce vei vini érasu.“ Cumperatoriulu, carele nu sciá nimica de acea bancenota, fu surprinsu placutu.

Tribunale.

„**Érasu unu unguru!** Precum in locul lui Gozdsu, Aldulianu, br. Popu: asiá si in locul repausatulu Gavrilu Mihali, fostu judecatoriu la tribunalulu supremu, s'a numitu unu unguru, Kossalkó.

Suvenirea mortiloru.

Mihaiu Biju, juristu absolutu, a muritu la Caransebesiu in etate de 30 ani.

Abonantii „Familiei“ in 1875.

Antáiu publicámu pe aceia, cari au platitu, apoi vomu dá publicitatii numele acelora, cari nu numai primescu fói'a, dar se supera deca nu li o tramitemu, si cari ni promitu pe cuventulu loru de onóre cà voru plati: cu tóte aceste inse nici la repetitele nóstre avisári nu vreu sè plátésca.

Urmare din nrulu trecutulu:

DD. Iustinu Moldovanu Jezvinu, Societatea de lectura a studentiloru Naseudu, Maria Cosma Supurulu-de-josu, Fabia Damsia Seciani, Simeonu cav. Balintu Rosia, Maria Balintu Rosia, Ioanu Feurdanu B. Siasa, Amalia Besiota Székely-Udvarhely, Faustina Albinu Abrudu, Ana Filipu Abrudu, Rosalia Popu Abrudu, Ioanu Santu Brasiovu, Florentina Ternaveanu Abrudu, Teresia Petianu Nadlacu, Augustinu Deganu Vetielu, Lazaru Musteti Budapesta, Constantia de Puscaru Budapesta, Alesandru Onaciu Brasiovu, Elena Hornoiu Buteni, Ioanu Vicasiu Hidvegu, Anastasia Toma Sibiu, Alesandra Popovicu Sieitiu, Ida Mladin Macia, Nina Clepanu Fizesiu, Sofia Antonescu Bocsia montana, Lucretia Nemesiu Ususeu, Iuliu Fogarasu Zam, Nicolae P. Baboiánu Brasiovu, Stefanu Lapedatu Berlisee, Anastasia Onciu Uzdin, Luisa Isipu Naseudu-Rodna, Anastasia Popa Forotieu, Nicolau Isacu Biserica alba, Societatea Inocentiu Clainiana Blasiu, Maria Aurelia Gaetanu Aiudu, Ioanu Sapunescu Budatelke, Ermina Ladosianu Muresiu St. Georgiu, Societatea de lectura Tilisca, Iosifu Gradinariu Seciani, Ana Marienescu Oravitia, Elia Traila Oravitia, Maria Metianu Zernesti, Ana Manguca Oravitia, Casin'a romana Oravitia, Casin'a romana Caransebesiu, Nicolau Philimon Aradu, Ioanu Poparada Recea ducala, Posta din Budapesta — trei esemplare, Mironu Romanu (metropolitu) Sibiu, Aneta Stoica Sibiu, Maria Cernetiu Mosnitia, Casin'a romana Lipova, Emilia Popu n. Nagy Alsó-Bán, Augusta de Crainicu Dobra, Teodoru Panciovanu Heuerdorf, Maria Cosma Beiusiu, Procopiu Ivascovicu (patriarcu) Carlovitiu, Mihaiu Nagy Lugosiu, Aurelia Jurca Saraseu, Nicolae Jurca Aena Siugatag, Vincentiu Marcovicu Nadlacu, Georgiu Dringou Tinca, Georgiu Rozvanu Salonta, Nicolau Diamandi Oradea-mare, Eleonora Moga Papsezeu, Julia Romanu Vama, Maria Curtutiu Aradu, Emilia Popovicu B. Ineu, Ioanu Corhanu Oradea-mare.

(Va urmá.)

Apelu la publiculu cetitoriu romanu.

Grele timpuri au sositu pentru diuaristic'a romana. Publiculu nostru cetitoriu, pare că nu mai voiesce să aiba nici diuaristica, nici literatura.

Cartile, câte aparu la noi într'unu anu, au devenitu atâtu de rare, încâtu le poti numerá pe degete; ér diuariele încéta pe rându, — si câte mai remasera, numai vegetéza, fara să aiba putere de viétia, si fara să póta desvoltá o activitate precum s'ar cere si precum aru dorí.

Publicului nostru i lipsesce gustulu de cetire in limb'a romana, si prin urmare nu are nici zelulu de sacrificare pentru inffiorirea literaturii nationale.

Pe elu nu-lu mai insufietiesce nici santien'a causei, nu-lu inspira nici dorulu de inaintare alu limbii strabune si nu-lu îndemna nici vocea consciintiei sale d'a-si face datori'a.

Numerulu celoru buni si zelosi devine diu ce in ce mai raru, fia-care considera numai interessulu seu privatu si poltronii se inmultiescu inspaimantatoriu.

Pana candu cultur'a nóstra nationala incepe a nu mai avé apostoli: propagatorii ei de pan'acuma se pitiescu in taberile straine; si pana candu publiculu nostru nu spriginesce diuaristic'a nationala e mare numerulu aceloru Romani, cari ducu pentru scopuri straine, pentru diuarie neromane, banii adunati din sudórea poporului romanu.

Pentru ce? Sunt dóra mai bune acele diuarie? Nu tóte. Ba unele sunt multu mai inferióre. Inse si déca tóte aru fi multu mai perfecte decâtu cele romanesci, publiculu nostru n'ar trebui să uite nici odata, că elu are si o datoria nationala, d'a spriginii chiar si încercările, — de cumva voiesce să aiba in viitoriu o diuaristica. Nu cerem, că toti s'è-si faca acésta datoria; dar pretindemu, că cei ce se bucura de o stare materiala buna, s'è n'o uite nici odata.

Inse, durere! nici chiar pe acestia nu-i vedemu figurandu intre spriginitorii literaturii nationale. Si déca totusi facu ceva, este, că unii nu se sfiescu a cere si a primí diuariele a conto — fara că s'è se gândesca la plata. Ast'a e o mare decadintia in progressulu culturrei nóstre. Ast'a nu e calea mantuintiei, ei a peririi...

Frați Romani, totí căti sciti cetí si serie, mai voiti s'è fiti Romani? Voiti s'è aveti o cultura nationala? Voiti o literatura, o diuaristica romana?

E bine, déca voiti, trebuie s'è dati si concursulu materialu, — căci la din contra nu veti mai si Romani, si nu veti avé nici cultura nici literatura.

Aceste cuvinte, aspre la aparintia, nu le diseram cu privire la persón'a nóstra, la pucin'a nóstra activitate literaria prin fói'a „Familia.“

Unu individ, unu diuaru, n'are dreptulu s'è acuse publiculu de recéla. Se póte că silintiele individului, s'èu nisuintiele diuariului, nu stau in raportu corespondietoriu cu gradulu de cultura si cu justele pretensiuni ale publicului, si astu-felu acest'a se gândesce îndreptatitu a refusá spriginulu.

Nu! Nu le-amu disu pentru „Familia.“ Din capulu locului nu amu fondatu-o cu mari illusiuni, si ast-felu nici n'amu avutu ce perde. Amu cunoscutu inca de atunce publiculu romanescu. Amu sciutu, că la noi spre a intemeiá si a sustiné unu diuaru, trebuie s'è oferimu

nu numai lucrulu, dar si capitalulu nostru. Si nici nu ne-amu insielatu in acésta presupunere. Ce e dreptu, publiculu totu-de-una ne-a ajutoratu peste asteptările si peste meritele nóstre, — cu tóte aceste inse amu contribuitu si noi din banii proprii — câtu amu pututu.

Si nu ni pare reu! N'amu fondatu fói'a acésta pentru vr'o specula, ei numai că si noi Romanii de dincoce de Carpati inca s'è avemu o fói'a beletristica, si ast-felu toti cei ce iubescu acestu ramu alu literaturii, s'è nu mai fia siliti a recurge la lecture straine. Acésta idea ne-a inspiratu. Pentru realisarea acesteia amu sacrificatu juneti'a, activitatea si pung'a nóstra, — si le vomu mai sacrificá inca — pana vomu puté.

Nu! N'amu vorbitu in interessulu „Familiei“, ei in acel'a alu diuaristicii nóstre in genere. Déca numai fói'a acésta ar avé cauza s'è se planga de indolintia publicului cetitoriu: modestia si bun'a cuviintia ni-ar impune tacere, căci in casulu contrariu ni s'ar puté reflectá, că cealalte diuarie se bucura de spriginulu publicului, decí déca „Familia“ nu are acestu favoru, numai noi suntemu de vina. Inse, durere! acésta nu se póte dice, căci publiculu nostru nu spriginesce nici unu diuaru, precum ar trebui, si precum ar puté.

Inse noi pers'ualminte nici nu avemu cauza a face vr'o lamentatiune. „Familia“ — ce e dreptu — nu are multi abonanti, dar totusi — considerandu impregiurările actuale — numerulu loru e destulu de mare pentru subsistintia acestei foi.

Ceea ce inse face o mare pedeca, atâtu in suportarea speseloru tipografice, câtu si in onorarea colaboratoriloru nostri, este, că o mare parte diintre acesti vechi si fideli spriginitori ai nostri nu platescu regulatu, si astu-felu nu numai ni incurca socotelile, dar inca ne facu imposibile multe dorintie ale nóstre relative la imbunetatirea foi.

Deschidiendu dara acuma prenumeratiune la „Familia“ pe anulu viitoriu, ne rogámu s'è fimu scusati, déca de acuma inainte nu vomu puté tramite nime-nuia fói'a, déca n'a platitu inainte.

Mai bire s'è avemu abonanti mai putini, cari inse platescu regulatu, — decâtu mai multi de aceia, cari pretindu a li se tramite fói'a, dar nici la repetitele invitári nu vreu s'è refuiesca datori'a loru.

„Familia“ va aparé si in anulu viitoriu, in fia-care dumineca odata, cu cuprinsulu de pan'acuma.

Pentru testu amu angagiatu patru-spre-diece colaboratori noi; ér in privintia ilustratiuniloru amu dispusu, că in fia-care luna s'è se publice doue.

Totu-odata anuciám, că la anulu nou vomu incepe a publicá de subscrisulu unu nou romanu originalu, intitulatu:

„Ranele Natiunii“.

Pretiuulu de prenumeratiune remane acel'a-si:

Pe unu anu . . . . . 10 fl.

Pe 1/2 de anu . . . . . 5 fl.

Pe 1/4 de anu . . . . . 2 fl. 60 cr.

Éra pentru Romani'a: Pe unu anu doi galbeni.

Espeditiunea regulata si corecta de pan'acuma va urmá totu asiá si in viitoriu.

Iosifu Vulcanu.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.